

**КОНТРОЛЬ ЯК ФУНКЦІЯ МЕНЕДЖМЕНТУ ОРГАНІЗАЦІЙ ТА ІНСТИТУТ
АУДИТУ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

Бабіч Ірина
к.е.н., доцент
Зубчик Світлана
здобувач
Луцький національний технічний університет
м. Луцьк

КЛАСИФІКАЦІЯ ВИДІВ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ

Внутрішньогосподарський контроль постійно розвивається та вдосконалюється відповідно до управлінських потреб та сучасного рівня розвитку суспільства. Дослідженню теоретичних питань внутрішньогосподарського контролю присвячені праці таких вчених, як Ф.Ф. Бутинець, Б.І. Валуєв, М.Я. Дем'яненко, І.К. Дрозд, В.М. Жук, Г.Г. Кірейцев, М.В. Кужельний, М.Ф. Максимова, Л.В. Нападовська, В.П. Пантелеєв, В.П. Суйц, В.О. Шевчук та інші.

Досить важливим залишається питання щодо виокремлення певних видів внутрішньогосподарського контролю, адже це безпосередньо впливає на організацію та методику здійснення внутрішньогосподарського контролю на підприємствах і, в свою чергу, сприятиме вирішенню ряду питань, пов'язаних з цим. Ми вважаємо за доцільне зупинитися на видах внутрішньогосподарського контролю в залежності від суб'єктів його здійснення.

Так, внутрішньогосподарський контроль може проводитись керівництвом підприємства або від його імені відповідним відділом внутрішньогосподарського контролю. Незважаючи на різноманітність видів внутрішньогосподарського контролю залежно від суб'єктів його здійснення слід розглянути поділ з точки зору суб'єкта внутрішньогосподарського контролю: функціональний контроль; інституційний контроль; суспільний контроль. Варто зауважити, що в даному питанні ми поділяємо думку польського вченого Генріха Калоти [1].

Функціональний контроль здійснюється на керівних посадах та інших самостійних місцях праці в межах доручених обов'язків. Даний вид внутрішньогосподарського контролю широко використовується господарюючими суб'єктами. Процедури застосування функціонального контролю зазвичай впливають з організаційної схеми фірми та сфери діяльності керівників, а також самостійних місць праці.

Функціональний контроль можуть також здійснювати працівники, які не є керівниками, якщо вони виконують визначені контрольні завдання (наприклад, працівники бухгалтерії). Характерною рисою даного виду контролю є його

проведення перед здійсненням господарських операцій (наприклад, попередній контроль договорів) або безпосередньо в ході їх реалізації (наприклад, поточний контроль документів на видачу матеріалів у виробництво). Перевагою функціонального контролю є можливість протидії небажаним явищам, а якщо будуть виявлені перевитрати, помилки або прояви безгосподарності, то керівництво даного підприємства може негайно зреагувати і ефективно прийняти відповідне рішення.

Здійснення функціонального контролю в межах управлінського нагляду має велику перевагу, оскільки існує можливість поточного видання відповідних розпоряджень, повчань та коригування рішень. Тому, даний вид контролю є оперативним.

З практичної точки зору функціональний контроль є найбільш ефективним, але лише за умови, якщо здійснюється професійно і ретельно. Для забезпечення його правильного і чіткого перебігу суттєве значення має точне визначення схеми організації і сфери обов'язків та відповідальності окремих організаційних відділів. У функціональному контролі необхідною умовою є розробка і уточнення основних завдань та видів контролю у сферах діяльності працівників. Однак, у будь-якому випадку необхідно в даному виді контролю врахувати розміри підприємства, кількість організаційних відділів, вид діяльності та її складність.

Інституційний контроль здійснюється внутрішнім контролером або групою внутрішніх контролерів, які працюють в окремому організаційному відділі підприємства.

Створення окремих відділів контролю може бути обґрунтованим на великих суб'єктах господарювання, де існує необхідність контролю різних відділів, філій, складів і магазинів.

В залежності від рішення і потреб керівника підприємства, в межах інституційного контролю може виступати посада внутрішнього аудитора, відділ або група внутрішніх аудиторів. Внутрішні аудитори здійснюють переважно наступний контроль.

На великих підприємствах, особливо промислових, ланками інституційного контролю можуть бути:

- посади або відділи внутрішніх аудиторів;
- посада або відділ контролю якості;
- юридичний консультант або група юридичних консультантів;
- посада інвентаризатора або відділ безперервної інвентаризації;
- промислова охорона.

Суспільний контроль здійснюється представниками організацій, що діють на підприємстві. Суспільний контроль передусім здійснюють:

- ради працівників – наглядають за всією господарською діяльністю державного підприємства, у тому числі за проблемами, пов'язаними з перетворенням власності;

- профспілки – предметом їх зацікавленості є справи, пов'язані із захистом інтересів працівників, у тому числі дотримання положень в сфері укладання колективних договорів, забезпечення соціальних гарантій, звільнення працівників і т.д.

Звернімо увагу на те, що кожен вид контролю передбачає проведення

оцінки контрольованої діяльності. Однак, застосування всіх типів контролю не є необхідним, і навіть недоцільне. Наведені вище види контролю взаємно заміняють один одного або укладаються в певний цикл організованої діяльності. Навіть коли контроль застосовується за встановленою процедурою, запровадження його нових видів стає занадто дорогим. Більше того, коли залучені в процес контролю менеджери постають перед потребою прийняття занадто великої кількості коригуючих рішень, система починає «страждати» від зайвого контролю. Саме тому існує правило, що контроль має бути розміщений в стратегічних пунктах або, іншими словами, в ключових сферах ефективності (результатів) [2, с. 220].

Отже, можна зробити висновок, що для ефективного функціонування системи внутрішньогосподарського контролю, як однієї із функцій управління, необхідно розмежовувати види внутрішньогосподарського контролю, що сприятиме належній організації та методиці його здійснення і, як наслідок, підвищенню якості та достовірності інформації, ефективності управління підприємством, як основи для прийняття управлінських рішень.

Список використаних джерел

1. Henryk Kalota. Kontrola wewnętrzna w firmie. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mrf.pl>
2. Piotr Szczepankowski, Kontrola i controlling / Zarządzanie. Teoria i praktyka. Redakcja naukowa: Andrzej K. Koźmiński, Włodzimierz Piotrowski. Wydanie piąte, zmienione. Wydawnictwo naukowe PWN, Warszawa 2009.

